

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องกระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์ล้านนาประยุกต์ จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์ประยุกต์ จังหวัดพะเยาและ ๒) เพื่อศึกษาระบบเสียงเครื่องดนตรีไทยวงปี่พาทย์ประยุกต์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากบุคคล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องในสังคมวัฒนธรรมปี่พาทย์ จังหวัดพะเยา วัดความถี่เสียงห้องวงจากงานภาคสนามใช้ โปรแกรมประยุกต์ FM PRO Version ๑.๐๔ และนำความถี่เสียงมาคำนวณหาค่าเสียงด้วยโปรแกรมทางคณิตศาสตร์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ด้านดนตรี

จากการศึกษาพบว่า วงปี่พาทย์ประยุกต์ คือ วงปี่พาทย์พื้นเมืองเดิมที่ได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตก โดยนำเอาเครื่องดนตรีสากลประเภทตีและเครื่องเป่า ร่วมบรรเลงในวงเพื่อให้มีสีสันและสามารถเล่นเพลงลูกทุ่งและเพลงสตริงสมัยใหม่ ปี่พาทย์จังหวัดพะเยาได้รับอิทธิพลจากชาวลำปางที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามา วงดนตรีที่ก่อตั้งยุคแรกๆ คือ วง ต. สหายสิน ตั้งแต่สมัยสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ในเวลาต่อมาจึงเกิดวงเพชรภูมินทร์ วงหนองเอี้ยง วงเพชรดอนไชย ฯลฯ วงดนตรีปี่พาทย์ในจังหวัดพะเยา มีความผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คน ดังนั้นกิจกรรมหลักของวงปี่พาทย์ประยุกต์จึงได้แก่ งานศพ แบบแผนของการแสดงเริ่มด้วยเพลงไหว้ครูและเพลงพื้นเมืองรูปแบบวงปี่พาทย์ดั้งเดิม แล้วจึงเริ่มบรรเลงด้วยวงปี่พาทย์ประยุกต์ด้วยเพลงลูกทุ่งจากจังหวัดพะเยาและเร็วขึ้นตามลำดับ สำหรับผู้ที่สนใจฝึกหัดเครื่องดนตรีสามารถพัฒนาทักษะจากการสังเกตและฝึกฝนจากการร่วมบรรเลงในงาน แต่กระนั้นก็มีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวงปี่พาทย์ประยุกต์ คือ ขาดนักดนตรีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น ปี่แน และคีย์บอร์ด อีกทั้งขาดผู้สืบทอดสานต่อกิจการของวง ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้วงปี่พาทย์ประยุกต์ค่อยๆ ดกกิจกรรมด้านดนตรี อีกทั้งภาวะคุกคามด้านเทคโนโลยี ค่านิยมความเชื่อในวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เปลี่ยนไป ทำให้นักดนตรีต้องปรับตัวเข้าหากัน อยู่ด้วยการอาศัยเกื้อกูลกัน

เครื่องดนตรีไทยที่มีระดับเสียงแน่นอนในวงปี่พาทย์ประยุกต์มีวิธีการปรับเสียงตามลักษณะวัสดุที่ใช้ เช่น รางไม้ไม่ใช้การปาดหัวท้ายของลูกระนาดเพื่อตั้งเสียง สำหรับการปรับเสียงห้องวงใช้การถ่วงด้วยขันไ่ว้ได้ลูกห้อง ระบบเสียงห้องวงปี่พาทย์ประยุกต์เทียบเสียงเป็นระบบแบ่งเท่าสากล มีเครื่องหมายแปลงเสียง ๓ ตัว คือ โน้ต Bb, Eb และ Ab หากมีข้อจำกัดด้านบันไดเสียงสากลกับเครื่องดนตรีไทยนักดนตรีจะเลือกเล่นเพลงในบันไดเสียง Pentatonic เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้โน้ตตัวที่ ๔ และ ๗

จากข้อมูลภาคสนาม พบห้องวงที่มีการตั้งเสียงลูกแรก ใน ๒ ลักษณะ คือ ห้องวง ๑ เริ่มด้วยโน้ต Eb ห้องวง ๒ เริ่มด้วยโน้ต F ค่าความเพี้ยนห้องวงเทียบกับความถี่ต้นแบบ พบว่า ห้องวง ๑ เพี้ยนสูงมากที่สุด ลูกที่ ๔ และเพี้ยนต่ำมากที่สุด ลูกที่ ๑๔ ห้องวง ๒ เพี้ยนสูงมากที่สุด ลูกที่ ๓ และเพี้ยนต่ำมากที่สุด ลูกที่ ๑๒ ค่าความเพี้ยนของลูกห้องเทียบกับความถี่ต้นแบบ ในระดับ identical ของห้องวง ๑ ได้แก่ ลูกที่ ๑๒ ห้องวง ๒ ได้แก่ ลูกที่ ๑๑ ระดับ Significant ของห้องวง ๑ ได้แก่ ลูกที่ ๑ ๔ ๑๔ และ ๑๖ ห้องวง ๒ ได้แก่ ลูกที่ ๖ ๑๒ ๑๓ และ ๑๕ ระยะห่างขั้นคู่เสียง พบว่า ระยะห่างขั้นคู่เต็มเสียงที่เพี้ยนจากทฤษฎีมากที่สุดของห้องวง ๑ ได้แก่ ขั้นคู่ที่ ๔ ห้องวง ๒ ได้แก่ ขั้นคู่ที่ ๑๑ และ ๑๔ และระยะห่างขั้นคู่เต็มเสียงที่เพี้ยนจากทฤษฎีน้อยที่สุดของห้องวง ๑ ได้แก่ ขั้นคู่ที่ ๒ และ ๘ ห้องวง ๒ ได้แก่ ขั้นคู่ที่ ๑๐ และ ๑๒

คำสำคัญ : ปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม / ปี่พาทย์ล้านนาประยุกต์ / พะเยา

Abstract

The aims of this research are to study 1) The cultural adaptation of the Pi-Pat Ensemble in Phayao Province, and 2) the tuning system of Thai musical instruments in the adapted Pi-Pat ensemble. Qualitative data was collected from fieldwork and interviews. Live performances were recorded. Then, the frequency of each gong-kettle was meticulously detected using program FM PRO Version 1.0.4. All gong-kettle frequencies were measured to discover frequency variants.

An adapted Pi-Pat ensemble is the ensemble in which western musical instruments such as rhythm section and wind instruments are included in order that musicians can play either traditional songs or popular songs in modern styles. Besides that, songs being played are more colorful by using a mixture of instruments rather than having just a monotone of traditional Thai instruments. Originally, Pi-Pat ensemble in Phayao was influenced by the Lampang style due to cultural diffusion. The first Pi-Pat ensemble in Phayao that adopted western music instruments can be traced back to the 2nd World War named “Tor-Sa-haey-Sin”. After that, others have emerged such as “Pet Phumin” “NongEieng” “Pet Lanna” “Pet Don Chai” etc. An adapted Pi-Pat ensemble engages with people’s lives. It is mostly used in a funeral and cremation before and after chanting. The performance always begins with Wai-Kru songs followed by traditional songs. Later, a set of Lok-Tung and Thai popular songs are played and the tempo is planned to gradually accelerate. The new generation of musicians can develop their skills by observing a performance and being trained during work. However, there are several factors that affect the existence of a Pi-Pat Ensemble. Firstly, music experts are scarce especially ones who can play Pi-Nae (Thai oboe) and keyboard. Secondly, what has affected the decline of Pi-Pat activities is that the successors of Pi-Pat ensemble are reluctant to continue their business. Additionally, a technological threat and a belief change cannot be overlooked. It is necessary to get current musicians to live in harmony and to be more collaborative in order to survive.

A tuner has to choose how to tune Thai pitched instruments in an adapted Pi-Pat ensemble. A Ranat-Ek (a wooden key xylophone on a stand) is tuned by cutting each key at both ends whereas the pitches of Khong Wong (circle of gong-kettles on a stand) can be adjusted by adding caulk underneath each boss of gong-kettles. Equal temperament is applicable to the tuning of an adapted Pi-pat ensemble. Subsequently, Bb, Eb and Ab are utilized forming Eb major scale. Faced with instrumental limitation, musicians must carefully play Thai traditional instruments by using Pentatonic scale to avoid subdominant or leading tone in Bb or Ab major scale.

The first gong-kettle is likely to be tuned either in Eb or F regarding musicians’ satisfaction and usage. There are 2 Khong Wongs in this study. Khong Wong No.1 begins with Eb;

on the other hand, Khong Wong No.2 does with F. The 4th gong-kettle of Khong Wong No.1 is sharpest from a standard frequency while the 14th one is flattest. According to Khong Wong No.2, the 3rd gong-kettle is sharpest and the 12th is flattest. The frequency of the 12th of Khong Wong No.1 and the 11th of Khong Wong No.2 are identical to the standard one. The 1st 4th 14th and 16th of Khong Wong No.1 are significantly diverse from an ideal frequency. Similarly, the 6th 12th 13th and 15th of Khong Wong No.2 can be detected. The whole tone of the 4th of Khong Wong No.1 as well as that of the 11th and 14th of Khong Wong No.2 is measured to be extremely varied from a standard. However, the least varied of Khong Wong No.1 is the 2nd and 8th, and that of Khong Wong No.2 is the 10th and 12th.

Keywords : Cultural adaptation / Adapted Pi-Pat ensemble / Phayao